

ЕНЬОВДЕН

Много от родните езически традиции на този ден са свързани с водата, росата и представата, че слънцето на зазоряване се окъпва във водоизточниците и им придава мощна магическа сила.

10 РИТУАЛА, КОИТО СЕ ИЗВЪРШВАТ НА ЕНЬОВДЕН ПО РАЗЛИЧНИ КРАИЩА

1. Зажънване на нива

Смятало се, че за да бъде опазена реколтата на нивите, те трябвало да бъдат “наченати”, започнати, да е нарушена тяхната цялост. Но това хем трябвало да стане рано на Еньовден, хем не можело?... Не бивало да се жъне, защото денят бил “хаталия”, “аталия” (лош ден) и се вярвало, че “Свети Еньо ще порази с гръм и ще подпали нивата” на дръзналия да престъпи забраната. Църквата пък не одобрявала това предпазно действие, защото по принцип на никой църковен празник не се работи, тъй като се счита за обида към светеца. И за да бъде и “вълкът сит и агнето цяло” цялата мъжка челяд на дома отивала по нивите още преди изгрев слънце – да ги варди.

2. Бране на билки

Църквата гледа с недоверие на тази дейност, не защото е против приготвянето и ползването на природните илачи, извлечени от растенията, а защото с билки може да се лекува, но може и да се отрови човек. А отровителството е изрично забранено в 6-та Божя заповед “Не убивай!”.

10 традиции, свързани с Еньовден, които са несъвместими с християнската вяра

3. Търсене и ползване на цветето “обичниче” (“обичник”)

Тази рядко срещана билка била високо ценена, заради магическото ѝ свойство да предизвиква любов и емоционално обвързване при не особено мотивирани за това лица. Като изкуствено предизвикано чувство, това е насилие над волята на личността и “дяволско познание”.

4. Гадаене

С Еньовден е свързан обичаят “Еньова буля”, при който малко момиченце бивало облечено като булка и пророкувало, като пеело къси стихове за щастието и женитбата на момите в селото. Християнската вяра е против всякаква такава прогностика, предсказване, врачуване, защото вникването в бъдещето става с помощта на демони, които се възползват от любопитството на човека и го въвлечат в погубващи душата му дейности.

5. Ритуално изкъпване

Правело се рано сутрин в росата, която по това време на годината е пълна с цветен прашец от нацъфтелите треви и билки. Тази влага се считала за особено лековита и жените излизали само по ризи за да се търкалят по росните ливади. Гледката била като от конкурса “Мис мокра фланелка” – логично е Християнството да не одобрява такава разпуснатост.

6. “Обиране на росата”

Това ритуално измокряне се правело по същия начин, само че не по поляните, а в чуждите ниви. Събраната по ризата (или върху нарочно влачена из житата забрадка) на жената роса се изцеждала и обикновено с нея се замесвало колаче, трохите от което на другия ден се разхвърляли в собствената нива. Ритуалът се правел за привличане на плодородие, но се възприемал като завист към чуждото притежание, а знаем, че “Не пожелавай нищо, което е на ближния ти...” е 10-тата Божа заповед.

7. “Обхождане” на чужда нива

Ритуалът включвал “пребродване на нивата на кръст”, откъсване класовете от четирите ѝ краища, обиране на росата с престилка. После чуждите класове се разхвърляли из своята нива, а влагата от престилката се изтисквала пак там – “да вали дъждец и да растат насажденията цяла година”.

8. Крадене “майката” на нивата

Това е подобен, по-усложнен ритуал, също предназначен за ограбване на чуждия труд по магически начин. Смятало се, че както в кошера има хиляди пчели-работнички (в нивата милиони житни стръкове), но само една царица-майка, от която зависи размножаването, на нивата също има “майка” или както още е наричана “матица”, “китка на дядо Господ”, “Цар на нивата” и др. Това е по-висок от останалите стрък, с двоен (“чаталест”) клас и необикновено едри зърна. Когато жената “вражалица” отивала на чуждата нива, събличала се гола и кажела тайните думи, нивата полягала и оставал да стърчи само този стрък, “защото той не можел да се превива”. Жената откъсвала “майката” и отивала да разхвърля оронените ѝ зърна из собствените ниви, като по този начин “довеждала” житото им на своя земя. Библията е съвсем лаконична и категорична по този въпрос – “Не кради!” е 8-мата Божа заповед.

9. Търсене на деца еньовчета

При този “обичай” на пръв поглед става въпрос пак за крадене плодородието от чужда нива, но целта била по-скоро “намирането” (зачеването) на бебе от бездетна невеста. Булката отивала по изгрев на (не случайно избрана) чужда нива, събличала се чисто гола и изричала към небето: “Брате Яню, знаеш ли оти съм ти дошла?” Разбира се, Св. Йоан Кръстител не се провиквал от небесата, но обикновено иззад някой храст на синора отговарял стопанинът на нивата, който уж бил дошъл да я варди от “бродници-житомамници”. И тъй като според обичайното селско право, заловена на местопрестъплението жена можело

безнаказано да бъде набита и “посрамена” (изнасилена), невестата си получавала “наказанието”. Боят се прескачал и се пристъпвало направо към секса. А ако след 9 месеца се родяло дете, кръщавали го Енчо или Енка. Разбира се, това си е чисто нарушение на 7-мата Божия заповед “Не прелюбодействай”.

10. Млекомамене

Правело се от бродници-млекомамници, които ограбвали млякото на чуждите стада, уж “издоявайки луната”. Постигало се чрез съответните магии (включващи и остригване на малко вълна от най-млечната овца, облизване вимето ѝ и др.), като това разбира се, ставало най-често с предварителното съблазняване на наемния овчар, който трябвало да укроти кучетата, иначе голата “млекомамница” нямало как да получи достъп. На някои места простонародните магьосници ползвали и оргаистични похвати – пристигали на мястото посред нощ, голи, яхнали кросно, пеейки: “Аз съм си бела бродница, // бродница, още вещица, // вещица, та магьосница, // месеца свалям в подница, // звездите свалям в лъжица...”. В случая имаме комбинация от нарушения на 7-ма и 8-ма Божия заповед.

Еньовден е древен тракийски празник на лятното слънцестоене. Заедно с повечето езически празници - Тодоровден, Лазаруването, Мартениците, Сирни Заговезни, Трифон Зарезан и др., те са ехо от тракийската култура и обичаи и култовете към тракийските божества Хероса, Залмоксис, Сабазий, Дионис и др. След нахлуването на Римските легиони на Балканите мизите-българи (повече от 1100 години българите са били наричани мизи) бягат на изток да търсят свободни земи и занасят обичаите си до Каспийско море и нататък. Аспаруховите българи се връщат обратно на Дунава, но продължават да отбелязват същите празници. Интересно защо нямаме остатъци от култове към Тангра, или пък иранските Ахура Мазда, Апам Натат? Не сме запазили никакви тангриски или други азиатски обреди и празници, но продължаваме и до днес да празнуваме древните тракийски такива.

В различните части на България Еньовден се нарича още Среди лето, Яневден, Иванден, Иван Бильбер. С него са свързани множество вярвания за слънцето, водата и лечебните растения, възплътени в различни магически обреди – посрещане на изгрева и измиване в течаща вода или в росата за здраве, лечение или гадаене с “мълчана вода”, “откупване” от самодивите на набраните преди изгрев лечебни треви... Нощта срещу Еньовден е изпълнена с мистика – по поляните шетат билкарки, магьосници, бродници и обикновени момичета, които по тайни доби свиват китки, привличащи и омайващи избраниците им. Има поверие, че тогава небето и земята се отварят и там, където има заровено имане (пари таласъмлии), излиза син пламък. Който го види, трябва да метне дрехата си отгоре или да провери нещо под него, защото само тогава парите могат безопасно да бъдат взети. През деня нищо не се работи, плете се голям еньовски венец, през който всички се провират за здраве.

МАТЕРИАЛЪТ Е ВЗЕТ ОТ ИНТЕРНЕТ

„Heilig-Geist-Feuer“ Zentrum, Wien & Ruse, Manfred & Milena Gruber